

پیشگفتار

اصطلاح‌شناسی تفسیر تطبیقی: تفسیر تطبیقی، کشف، تبیین (توصیف) و ارزیابی نظام‌مند از دیدگاه‌های مفسران شیعی و سنی (فریقین) به صورت مقایسه‌ای است؛ در دیباچه کتاب اول که به «بررسی تطبیقی مبانی تفسیر فریقین» اختصاص داشت، بیان شد که تفسیر قرآن به دو نوع کلی تفسیر ترتیبی و تفسیر موضوعی تقسیم می‌شود و آنچه تاکنون مورد اهتمام مفسران فریقین بوده، همین دو نوع تفسیر است که هر کدام نیز تقسیم‌بندی‌های خاص خود را دارند.

شیوه‌ای که تاکنون در حوزه تفسیر قرآن (به صورت مستقل) کمتر به آن توجه شده، تفسیر تطبیقی است. این شیوه به بررسی مقایسه‌ای دیدگاه‌های شیعه و اهل سنت درباره تفسیر آیات قرآن می‌پردازد و می‌تواند به صورت موضوعی یا ترتیبی، صورت پذیرد.

هرچند در تفاسیر اجتهادی هر دو فریق (در برابر تفاسیر روایی یا بالمأثور) کم و بیش به بررسی و نقد دیدگاه‌های یکدیگر اشاره شده است (مانند تفسیر *روض الجنان* ابوالفتوح رازی و تفسیر *مفاتیح الغیب* فخررازی از تفاسیر کهن شیعی و اهل سنت و یا تفسیر *المیزان* علامه طباطبایی و تفسیر *تسنیم* آیت‌الله جوادی از تفاسیر متأخر شیعی و تفسیر *روح المعانی* آلوسی و *المنار* محمد رشیدرضا از تفاسیر متأخر اهل سنت)، لیکن بررسی مستقل و همه جانبه با تنظیم منطقی مباحث، پیشینه‌ای دراز در بین فریقین ندارد.^۱ ضرورت این نوع تفسیر - به‌ویژه در جهان امروز که با وسایل ارتباط جمعی همانند دهکده شده است - در درک و ارزیابی درست از مبانی و مفاهیم آیات از دیدگاه‌های فریقین نهفته است که آثاری درخشان در پی خواهد داشت از جمله:

۱. از جمله در این باره می‌توان به کتاب *بین الشیعه و السنه دراسة مقارنة فی التفسیر و اصوله...* نوشته دکتر علی احمد سالوس اشاره کرد که به مبانی، تاریخ و منابع تفسیر فریقین پرداخته و از داوری‌های یک سویه در امان نمانده است. مانند داوری وی درباره منابع تفسیر روایی کهن شیعه و چشم‌پوشی از همین منابع در اهل سنت؛ داوری درباره دیدگاه شیعه پیرامون آیه تطهیر و ...

پیشگفتار ۲

الف) کشف نقاط قوت و ضعف فریقین در مبانی تفسیر و دیدگاه‌های تفسیری؛
ب) شناخت نقاط اشتراک و افتراق فریقین در مبانی تفسیر و مفاهیم تفسیری؛
ج) مرزبندی دقیق از اختلاف‌های مبنایی با تفاوت‌های بنایی و بررسی و نقد هر کدام در جای خود؛

د) کشف اختلاف‌های لفظی فریقین (که حجم زیادی از اختلاف‌ها را به خود اختصاص داده) و اخراج آنها از دایره بحث؛
ه) محک زدن نقاط افتراق براساس مدارک و اصول پذیرفته شده نزد هر کدام از دو فریق؛

و) کشف و یا تدوین دیدگاه درست و دفاع معقول و منطقی از آن؛
ز) بر ملا ساختن بسیاری از داوری‌های ناآگاهانه و یا اتهام‌های متعصبانه؛
ح) ارائه راهکارها برای برون رفت از اختلاف‌ها و فرو نشانیدن اتهام‌ها.
تفسیر تطبیقی در دو حوزه «مبنایی» تفسیر و «مفاهیم» آیات قرآن از دیدگاه فریقین خواهد بود. در حوزه مبانی تفسیر، اصول و پیش‌فرض‌های فریقین درباره تفسیر قرآن در دو بخش مبانی مشترک و مبانی مختص مورد بررسی قرار گرفتند که در کتاب اول از تفسیر تطبیقی ملاحظه کردید. در حوزه مفاهیم تفسیری، موضوعاتی از قرآن گزینش شده‌اند، این گزینش براساس اولویت‌ها و نیازهاست که بخشی از آنها در تفاوت دیدگاه‌های تفسیری شیعه و اهل سنت و بخشی در تفاوت دیدگاه‌های شیعه با وهابیان سلفی است. روند کار در این حوزه بدین شکل است:

یک) درآمد، مشتمل بر پیش‌آگاهی فشرده و لازم در بررسی موضوع مدنظر؛
دو) ارائه دیدگاه‌های تفسیری فریقین با دسته‌بندی منطقی از مصادر مهم و منابع معتبر آنان؛

سه) کشف نقاط مشترک فریقین درباره تفسیر آیات مذکور؛
چهار) ارزیابی دیدگاه‌های فریقین با بررسی و نقد دلایل آنها و گزینش دیدگاه درست یا تکمیل آن و یا ارائه دیدگاه جدید؛

پنج) خلاصه فصل؛

شش) بحث و پژوهش؛

این کتاب ششمین کتاب از مجموعه تفسیر تطبیقی است که به «بررسی تطبیقی آموزه شفاعت، توسل و استغاثه از دیدگاه مفسران فریقین» پرداخته است.^۱

۱. کتاب اول به بررسی تطبیقی مبانی تفسیر از دیدگاه فریقین اختصاص دارد، کتاب دوم، بررسی تطبیقی تفسیر آیات ولایت اهل بیت در دیدگاه فریقین؛ کتاب سوم، بررسی تطبیقی تفسیر آیات مهدویت و شخصیت‌شناسی امام مهدی در دیدگاه فریقین؛ کتاب چهارم، بررسی تطبیقی اصطلاح‌شناسی امام و مقام امامت از دیدگاه مفسران فریقین؛ کتاب پنجم بررسی تطبیقی آموزه توحید و شرک از دیدگاه مفسران فریقین است. بزودی این مجموعه بانضمام کتاب سلامه القرآن من التحریف و کتاب تحلیل همانندناپذیری (اعجاز) قرآن با عنوان موسوعه الدارسات القرانیة المقارنۀ به زبان عربی منتشر خواهد شد. ان‌شاءالله.

نگارنده با اذعان به حجم گسترده و دشواری این کار و اعتراف به بضاعت ناچیز خود، در نظر دارد با لطف خداوند، در حوزه مفاهیم، تمام موضوعات قرآنی را که در تفاسیر فریقین نقاط اشتراک فراوان و یا اختلاف نظر جدی دارند، به همین شکل مورد مطالعه و بررسی قرار دهد.

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱

فصل اول: کلیات

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. گفتار اول: تحلیل مفاهیم

Error! Bookmark not defined. شفاعت

Error! Bookmark not defined. توسل

Error! Bookmark not defined. استغاثه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. گفتار دوم: ضرورت پژوهش

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. گفتار سوم: معیار گزینش دیدگاه‌ها

ERROR! BOOKMARK NOT گفتار چهارم: سیری در پیشینه پژوهش

DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. امتیازها و نوآوری‌های این اثر

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. خلاصه فصل

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. پژوهش

فصل دوم: بررسی و ارزیابی نقاط اشتراک فریقین در مقوله شفاعت، توسل و استغاثه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. گفتار اول: شفاعت در حیات دنیا...

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. شفاعت فقهی اخلاقی.....

ERROR! BOOKMARK NOT شفاعت طلبی از صالحان و استغاثه به آنان در حیات دنیا.

DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. گفتار دوم: شفاعت در رستخیز.....

Error! Bookmark not دسته‌بندی آیات نفی و اثبات شفاعت در رستخیز.....

defined.

ERROR! وجوه جمع بین آیات نفی و اثبات شفاعت در رستخیز و ارزیابی آنها.....

BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK شفاعت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و استغاثه به ایشان در عرصه قیامت....

NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. تعدد شافعان در قیامت.....

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. خلاصه فصل.....

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. پژوهش.....

فصل سوم: بررسی و ارزیابی نقاط افتراق فریقین در مقوله شفاعت، توسل و استغاثه

ERROR! گفتار اول: اختلاف شیعه و اشاعره با معتزله در گستره شفاعت روز جزا.....

BOOKMARK NOT DEFINED.

Error! Bookmark not defined. ادله معتزله.....

Error! Bookmark not defined. پاسخ به ادله معتزله.....

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ارزیابی دیدگاه‌ها.....

ERROR! گفتار دوم: اختلاف امت با سلفیان وهابی در شباهت امت با مشرکان.....

BOOKMARK NOT DEFINED.

Error! Bookmark not خطر سهمگین شرک اعتقادی در نظام تعالیم قرآن.....

defined.

Error! Bookmark not defined. اختلاف سلفیان با امت در روش پژوهش

Error! Bookmark not defined. ادعای استناد به محکومات قرآن

Error! Bookmark not defined. مواجهه جانبدارانه با روایات

Error! Bookmark not defined. تعلق همه جانبه افراطی به ابن تیمیه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. خلاصه فصل

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. پژوهش

فصل چهارم: سلفیان و ادعای شباهت مسلمین با مشرکین در شفاعت، توسل و استغاثه

Error! Bookmark not defined. درآمد

ERROR! گفتار اول: شباهت مشرکان حجاز با مسلمین در باور به توحید ربوبی

BOOKMARK NOT DEFINED.

Error! Bookmark not defined. .. ادله باور مشرکان حجاز به توحید ربوبی

گفتار دوم: ارزیابی نظریه شباهت مشرکان حجاز با مسلمین در باور به توحید ربوبی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .. درنگی در معناسناسی رب و توحید ربوبی

Error! Bookmark not defined. معناسناسی «رب» از دیدگاه قرآن پژوهان

Error! Bookmark not ارزیابی و نقد تلقی سلفیان از آیات قرآن

defined.

Error! Bookmark not defined. . غفلت سلفیان از آیات و ادله دیگر

گفتار سوم: شباهت شفاعت، توسل و استغاثه مسلمین با مشرکین در شرک عبادی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! تلقی سلفیان معاصر از شباهت مسلمین با مشرکین در شرک عبادی

BOOKMARK NOT DEFINED.

گفتار چهارم: ارزیابی نظریه شباهت در شفاعت، توسل و استغاثه مسلمین با مشرکین

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOTدرنگی در معناشناسی عبادت و توحید عبادی

DEFINED.

Error!معناشناسی عبادت و توحید عبادی از دیدگاه قرآن پژوهان

Bookmark not defined.

ERROR! BOOKMARKارزیابی تلقی سلفیان معاصر در شباهت مسلمین با مشرکین

NOT DEFINED.

ERROR!گفتار پنجم: شباهت قبور اولیا با بت‌های مشرکان در شرک الوهی

BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR!گفتار ششم: ارزیابی نظریه شباهت قبور با بت‌ها (نماد فرشتگان و جنیان)

BOOKMARK NOT DEFINED.

Error! Bookmark not defined.بررسی تلقی مشرکان از بت‌ها

Error! Bookmark notبررسی مفاد آیات عدم اسماع مردگان

defined.

Error! Bookmark notحیات انبیاء پس از وفات و اجابت آنان

defined.

Error! Bookmark not defined.ادراک مردگان از حیات زندگان

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.مناقشه‌ها و پاسخ‌ها

Error! Bookmark notعجز اولیا از حراست خویش و حفظ قبور خود

defined.

Error! Bookmark notعدم امکان علم غیب و حضور و نظارت مردگان

defined.

Error! Bookmark not defined.انقطاع عمل پس از مرگ

Error! Bookmark not defined.توقیفی بودن اسباب شرعی

Error! Bookmark not defined.عبادی بودن دعا

ERROR! گفتار هفتم: شباهت مؤمنان با مشرکان در تقرب‌جویی به خدا

BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! گفتار هشتم: ارزیابی ارکان نظریه شباهت در تقرب‌جویی به خدا

BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. خلاصه فصل

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. پژوهش

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. فهرست منابع

نمایه‌ها

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. نمایه آیات

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. نمایه روایات

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. نمایه اشخاص

